

Voorlichting en onderwijs: wanneer voldoe je écht aan de Arbowet als installatiebranche?

Spreker: mr. Adam Ziolo (HVK)

Doelgroep: bijeenkomst Arbo- en
Kwaliteitsmanagers

Spreektijd: 50 min.

1. Over mij

Ik ben Adam Ziolo, jurist (mr.) en Hogere Veiligheidskundige.

Mijn inzichten als jurist en Hogere Veiligheidskundige heb ik toegepast in deze presentatie, zodat jullie direct toepasbare inzichten krijgen met betrekking tot voorlichting & onderricht bij risicovolle en niet risicovolle werkzaamheden van technisch dienstverleners, installatiebedrijven.

2. Waarom dit onderwerp nu?

Voorlichting en instructie: wanneer voldoe je écht aan de Arbowet?

Veel installatiebedrijven organiseren toolboxmeetings en geven instructies op de werkvloer.

Maar is dat juridisch gezien wel voldoende?

Recente rechtspraak laat zien dat de lat hoger ligt dan vaak wordt gedacht, met mogelijk grote gevolgen bij een ongeval.

3. Voorlichting, onderricht en toezicht in de praktijk

Vier cijfers

- 20% **aantoonbare** voorlichting én toezicht
- 73% **geen aantoonbare** voorlichting en onderricht
- 68% geen of niet-aantoonbaar toezicht
- 46% werknemers ontving **geen voorlichting**

De praktijkkloof is groot: doen is niet hetzelfde als aantoonbaar doen.

2024-2025 Arbo in Bedrijf

Bedrijf 2024-2025 Arbo in

in Bedrijf 2024-2025 Arbo i

Arbo in Bedrijf 2024-2025 A

2025 Arbo in Bedrijf 2024-2

2024-2025 Arbo in Bedrijf 2

Bedrijf 2024-2025 Arbo in B

in Bedrijf 2024-2025 Arbo i

Arbo in Bedrijf 2024-2025 A

2025 Arbo in Bedrijf 2024-2

2024-2025 Arbo in Bedrijf 2

Bedrijf 2024-2025 Arbo in B

in Bedrijf 2024-2025 Arbo i

Arbo in Bedrijf 2024-2025 A

2025 Arbo in Bedrijf 2024-2

2024-2025 Arbo in Bedrijf 2

Bedrijf 2024-2025 Arbo in B

in Bedrijf 2024-2025 Arbo i

Arbo in Bedrijf 2024-2025 A

4. De huidige situatie

Veel organisaties denken dat een toolboxmeeting voldoende is om te voldoen aan artikel 8 Arbowet.

De rechtspraak laat echter zien dat de lat juridisch hoger ligt.

5. Rechtspraak

Wat rechters daadwerkelijk toetsen:

- a) arbobeleid
- b) ri&e
- c) voorlichting & onderricht (het onderwerp van vandaag)
- d) toezicht

Veroordelingratio (rapport Openbaar Ministerie 2024):

- 92 a 93%

6. Juridisch kader art. 8 Arbowet

Artikel 8. Voorlichting en onderricht

De werkgever zorgt ervoor dat de werknemers

- **doeltreffend** worden ingelicht over de te verrichten werkzaamheden en
- de daaraan verbonden risico's,
- alsmede over de maatregelen die erop gericht zijn deze risico's te voorkomen of te beperken.

7. Rechtspraak 1: circulatiepomp en heet water

1. Wat gebeurde er?

Een monteur demonteerde een lekkende circulatiepomp terwijl het leidingdeel niet drukloos was. Daardoor kwam water van ongeveer **90 °C** vrij. De monteur raakte ernstig verbrand en overleed aan zijn verwondingen.

2. Waarom werd de werkgever veroordeeld?

De werkgever had de risico's onvoldoende geïnventariseerd, geen **schriftelijke werkinstructies** en **technische tekeningen** beschikbaar gesteld, werknemers niet doeltreffend geïnstrueerd en geen veilige werkwijze geborgd waarbij de installatie drukloos was en de fabrikantaanwijzingen werden gevolgd.

De werkgever vertrouwde op ervaring en mondelinge overdracht, maar had de risico's en veilige werkwijze onvoldoende aantoonbaar geborgd.

8. Rechtspraak 2 · rolsteiger en werken op hoogte

De intensiteit van instructie moet passen bij het risico

Wat gebeurde er?

Een werknemer demonteerde alleen een steiger op ongeveer **4 meter hoogte**. Hij viel van de steiger, liep ernstig hoofd- en nekletsel op en overleed diezelfde dag.

Waarom werd de werkgever veroordeeld?

De werkgever had de risico's onvoldoende geïnventariseerd, werknemers niet specifiek **opgeleid en geïnstrueerd voor steigerwerk**, geen veilige werkwijze geborgd en onvoldoende toezicht gehouden op valbeveiliging en de uitvoering van het werk.

Risicovol werk werd uitgevoerd zonder voldoende opleiding, specifieke instructie, veilige werkwijze en toezicht.

9. Criterium 1: voorlichting moet mondeling én schriftelijk zijn

Wat bleek uit de casus?

Werknemers leerden vooral van ervaren collega's en leidinggevenden. De instructie vond voornamelijk mondeling en in de praktijk plaats.

Oordeel rechtbank

Er was wel enige instructie gegeven, maar deze was onvoldoende omdat schriftelijke werkinstructies ontbraken.

Praktische betekenis

Voorlichting en instructie moeten niet alleen mondeling worden gegeven, maar ook schriftelijk zijn vastgelegd, bijvoorbeeld in:

werkinstructies · procedures · standaardwerkwijzen · instructiekaarten

Waarom is schriftelijke vastlegging belangrijk?

Reproduceerbaar · **Toetsbaar** · **Raadpleegbaar** op het moment dat het nodig is

10. Criterium 2: Fabrikantinstructies moeten doorwerken naar de praktijk

Wat bleek uit de casus?

De gebruikershandleiding van de circulatiepomp bevatte duidelijke veiligheidsinstructies, waaronder:

- afsluiters sluiten · systeem aftappen · contact met hete vloeistoffen voorkomen

Wat ging mis?

De pomp werd gedemonteerd zonder dat deze aanwijzingen waren gevolgd. De handleiding was niet geraadpleegd en de werkgever had onvoldoende geborgd dat volgens de fabrikantaanwijzingen werd gewerkt.

Praktische betekenis

Fabrikantinstructies mogen niet alleen in een handleiding blijven staan. Ze moeten worden verwerkt in:

- werkinstructies · procedures · trainingen · toolboxmeetings · onderhouds- en demontage-instructies

Een handleiding die niet wordt vertaald naar de werkwijze op de werkvloer, biedt onvoldoende borging.

Bron: Rb. Rotterdam 6 april 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:2948

11. Criterium 3: frequentie en duur van instructie moeten passen bij het risico

Wat bleek uit de casus?

De rechtbank keek niet alleen naar de vraag **óf** instructie was gegeven, maar ook naar:

- hoe vaak · hoe lang · hoe concreet werknemers waren geïnstrueerd over het risicovolle werk.

Wat ging mis?

Bij risicovolwerk, zoals het monteren en demonteren van rolsteigers en werken op hoogte, was een korte jaarlijkse toolbox van ongeveer 15 minuten onvoldoende (ook **2** x per jaar was onvoldoende)

Wat was wel voldoende voor risicovolle werkzaamheden?

- **5** keer per jaar

Praktische betekenis

De intensiteit van instructie moet worden afgestemd op:

- risiconiveau · complexiteit van het werk · ervaring van werknemers · ernst van mogelijke gevolgen

Hoe groter het risico, hoe concreter, frequenter en intensiever de instructie moet zijn.

Bron: Rb. Oost-Brabant, ECLI:NL:RBOBR:2023:1579

12. Criterium 4: instructies moeten op de werkplek beschikbaar zijn

Wat bleek uit de rechtspraak?

Werknemers hadden geen toegang tot technische tekeningen van het leidingwerk. De relevante informatie was bovendien niet beschikbaar op de werkplek.

Waarom is dat juridisch relevant?

Werknemers moeten veiligheidsinformatie kunnen raadplegen **op het moment dat zij het werk uitvoeren.**

Praktische betekenis

Handleidingen, werkinstructies en technische tekeningen moeten:

- beschikbaar · toegankelijk · actueel · begrijpelijk zijn voor de werknemers die ermee moeten werken.

Beschikbaarheid kan zowel:

- fysiek als **digitaal** (voorkeur anno 2026: makkelijker in aanpassen en beschikbaarheid)

Een instructie die alleen ergens online in een managementsysteem staat, maar niet beschikbaar is op de werkvloer, voldoet doorgaans niet aan dit criterium

Bron: Rb. Rotterdam 6 april 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:2948

13. Criterium 5: doeltreffend betekent 'begrijpelijke overdracht'

Wat betekent “doeltreffend”?

Voorlichting en instructie zijn pas doeltreffend wanneer werknemers de risico's en de veilige werkwijze daadwerkelijk begrijpen.

Waar moet instructie op worden afgestemd?

- opleidingsniveau · ervaring · taalvaardigheid · aard van de werkzaamheden

Wat betekent dit in de praktijk?

Een instructie kan formeel aanwezig en geregistreerd zijn, maar toch onvoldoende zijn wanneer een werknemer:

- het risico niet begrijpt;
- de veilige werkwijze niet kan uitleggen;
- niet weet wat hij moet doen bij een afwijking of onverwachte situatie.

Praktische betekenis

Instructie is daarom niet alleen een juridische of administratieve verplichting, maar ook een **leeropgave**.

Niet de vraag “hebben we het verteld?”, maar: “hebben zij het begrepen?”

Juridisch uitgelegd & veiligheidskundig toegepast

13.1 Criterium 4 en 5: **ingestuurde praktijkcasus** - asbestinformatie bereikt de werkvloer niet

Wat was de situatie?

Een installatiebedrijf moest rioolbuizen in een kruipruimte vervangen. Uit het asbestinventarisatierapport bleek dat eerst asbesthoudende tegels in de gang moesten worden verwijderd.

Wat ging mis?

De medewerkers werden niet geïnformeerd over de aanwezigheid van asbest. Toen zij een andere toegang tot de kruipruimte wilden gebruiken, verwijderden zij zelf tegels uit de gang.

Waar zat de denkfout?

Het rapport was beschikbaar binnen de organisatie, maar de relevante risico-informatie was **niet overgedragen aan de werknemers die het werk uitvoerden**.

Praktische les

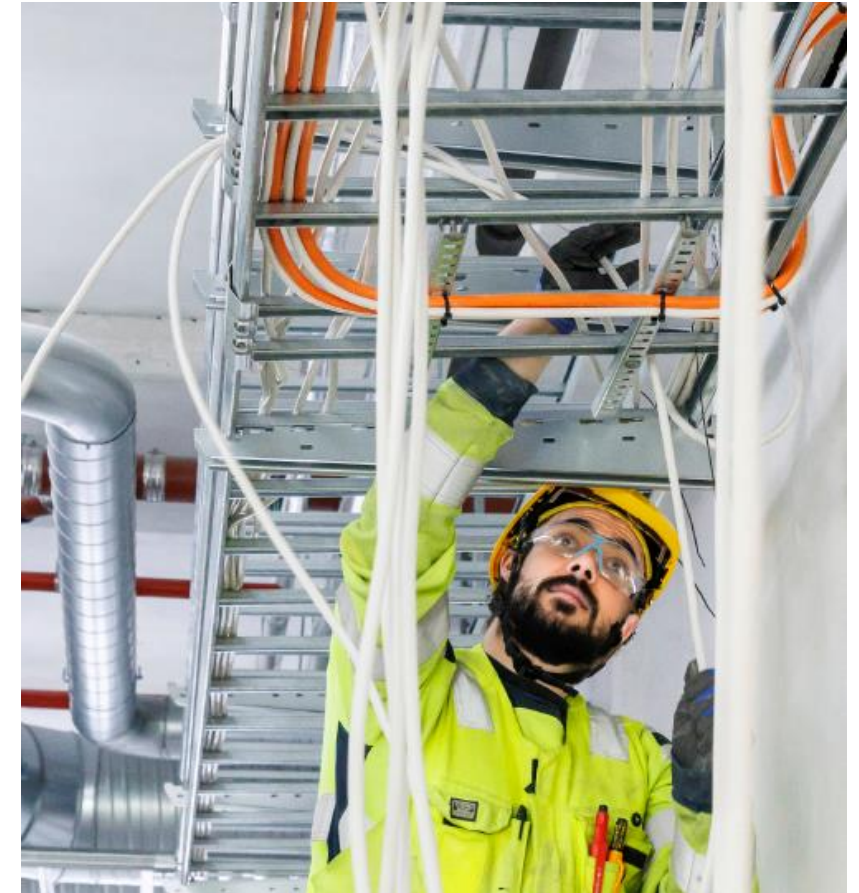
Informatie in een rapport beschermt niemand zolang de relevante risico's en beperkingen de werkvloer niet bereiken.

14. Installatiebranche: waar wordt artikel 8 concreet?

Vooral bij wisselende werkplekken, derden en technisch risicovol werk

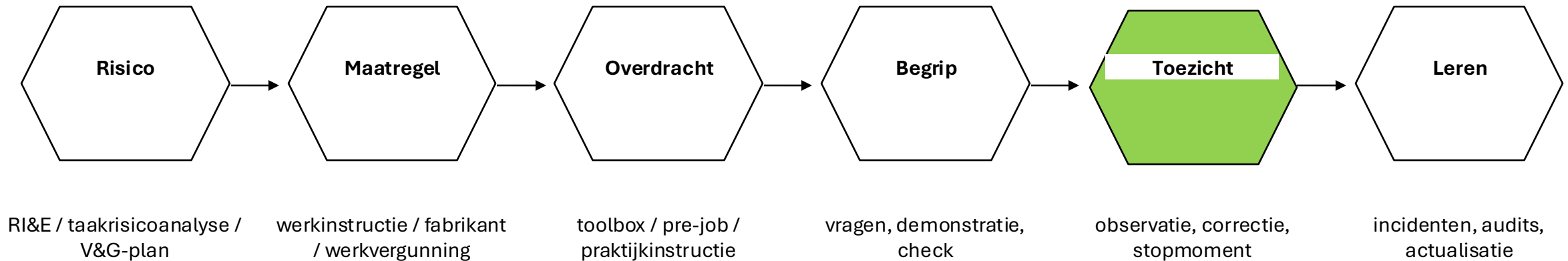
Werken op hoogte	steiger, ladder, hoogwerker, dakrand
Elektrische risico's	spanningsloos werken, LOTO, nabijheid spanning
Bestaande installaties	onbekende leidingen (asbest), restenergie, tekeningen
Samenloop op project	aannemers, planningdruk, overdracht
PBM & arbeidsmiddelen	juist gebruik, beveiligingen, inspectie

Praktische toets: verandert locatie, installatie, team, methode of risico? Dan verandert ook je instructiebehoefte.

15. Aantoonbaarheid: van risico naar systeem

Niet méér papier, maar bewijs op de juiste schakels

De sterkste vraag voor elke toolbox: welk risico uit de RI&E of taakrisicoanalyse wordt hierdoor aantoonbaar beheerst?

16. Van inzicht naar systeem: vernieuw je voorlichting en onderwijs

Klein beginnen, juridisch sterker eindigen

30 dagen

Scan toolboxen en werkinstructies op de vijf criteria:

- a) Instructie moet **mondeling én schriftelijk** zijn.
- b) **Fabrikantinstructies** maken onderdeel uit van veiligheidsinstructies.
- c) **Frequentie en duur**: één jaarlijkse instructie per arbeidsrisico is onvoldoende.
- d) Instructies moeten daadwerkelijk **beschikbaar** zijn op de werkplek (ook digitaal = aanwezig).
- e) Doeltreffend betekent **begrijpelijke overdracht**.

60 dagen

Maak taakgerichte instructies inclusief fabrikantinformatie, tekeningen en check-back vragen

90 dagen

Borgtoezicht: observatierondes, correcties, stopmomenten en actualisatie van instructies

Begin bij werk met grootste risico's: niet alles tegelijk, wel scherp prioriteren.

Vragen

adamziolo.nl

Juridisch uitgelegd & veiligheidskundig toegepast